

Tilburg University

Making the law work for everyone

Barendrecht, J.M.

Published in:
Ars Aequi

Publication date:
2008

Document Version
Peer reviewed version

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Barendrecht, J. M. (2008). Making the law work for everyone. *Ars Aequi*, 57(9), 619.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Ongeveer de helft van de wereldstadsbevolking woont in illegale huizen en werkt buiten de officiële economie. Op het platteland heeft de meerderheid geen rechtszekere relatie tot het land waarop zij werken en wonen. In de Filipijnen zijn 65 procent van de huizen en de bedrijven ongeregistreerd; in Tanzania 90%. In landen als Bolivia heeft 25% van de mensen geen goede identiteitspapieren, zodat ze moeite hebben om scholing, gezondheidszorg of een pensioen te krijgen. Toegang tot een officiële rechter voor het oplossen van geschillen is voor de overgrote meerderheid van de wereldbevolking een illusie. Op 3 juni 2008 kwam de VN Commission on Legal Empowerment for the Poor met een rapport over dat vraagstuk (zie <http://www.undp.org/legalempowerment/>). Hoe krijgen we het recht aan het werk voor de vier miljard mensen die niet of nauwelijks rechtsbescherming hebben?

Het waren niet de minsten. De commissie werd voorgezeten door Madeleine Albright, ex-minister van buitenlandse zaken van de VS, en de Peruaanse econoom Hernando de Soto, volgens Time één van de honderd meest invloedrijke mensen in de wereld. Verder zaten er tal van oud-regeringsleiders, ministers en leiders van internationale organisaties in. Samen verwoordden zij de gedachte dat recht wezenlijk is voor ontwikkeling. Internationaal gaat het altijd over democratie en mensenrechten. Maar de rechtszekerheid van wat wij privaatrecht zouden noemen, zorgt dat mensen veilig kunnen investeren in land, in huizen, in werkrelaties, in bedrijven en in familieverhoudingen.

De commissie waarschuwt tegen het implementeren van oplossingen die de rijke landen al op de plank hebben liggen. Zo zijn veel programma's om land te registreren mislukt, omdat eigendomsverhoudingen vaak complex zijn. Dorpelingen hebben samen rechten op de grond. De één verbouwt gewassen, de opbrengsten delend met een ander, er grazen beesten van een derde op, en bij ieder van de partijen doen de vrouwen en de kinderen hard mee. Op wiens naam moet de grond nu komen te staan? Nu gaat het grootste deel van de ontwikkelingshulp voor de rechtsstaat naar versterking van de klassieke instituties van het recht. Er worden gerechtsgebouwen neergezet, rechters opgeleid en wetten geschreven, vaak naar het voorbeeld van Westerse codificaties. Maar alle evaluaties en analyses wijzen erop dat dit niet de manier is om het recht dichterbij de mensen te brengen.

Daarom bepleit de commissie een bottom-up aanpak. Daarbij groeien hervormingen vanuit de realiteit en sluiten ze aan bij de behoeften van de mensen om wie het gaat. Het formele rechtssysteem zou open moeten zijn: voor plaatselijke gewoonten, voor informele procedures en voor de belangrijkste behoeften van mensen.

Tegelijkertijd is er ook steun van bovenaf nodig: politieke leiders moeten zich beseffen dat recht en bureaucratische regels als een mechanisme van uitsluiting kunnen werken. Zij zouden moeten uitdragen dat professionals het rechtssysteem toegankelijk horen te maken. Dat betekent gewone taal en praktische informatie in plaats van moeilijke wetten. Gebundelde diensten zijn ook belangrijk: geboorteregistratie kan samengaan met vaccinatieprogramma's; rechtshulp kan via paralegals en worden gekoppeld aan microdienstverlening; rechtspraak in de hoofdstad is ver weg en vergt dure advocaten, maar ook in kleine gemeenschappen zijn er mensen die neutraliteit en onafhankelijkheid kunnen leveren.

Zelf werkte ik mee aan een deelrapport over "Access to Justice and the Rule of Law". In die werkgroep bleek hoe weinig we wereldwijd nog weten over de beste manieren om recht echt te laten werken. We hebben geen land kunnen vinden met een goed doordachte strategie om recht voor iedereen toegankelijk te maken. Wel zijn er een paar contouren: ondersteun zelfoplossing, maak informatie toegankelijk, dereguleer juridische dienstverlening, vereenvoudig procedures en zorg voor een responsieve, klantgerichte overheid.

De commissie komt niet met een blauwdruk. Zij geeft vooral de processtappen aan. Denk systematisch; handel stap voor stap. Faciliteer organisaties die zelf stukjes rechtsstaat aan het opbouwen zijn. Als iets werkt, probeer dan de schaal te vergroten. Dat is tegelijk ook haar tragiek: een bescheiden en realistische strategie trekt in de wereldpers geen aandacht. En zo zal het nog lang duren voor de rechtsstaat werkt voor iedereen.